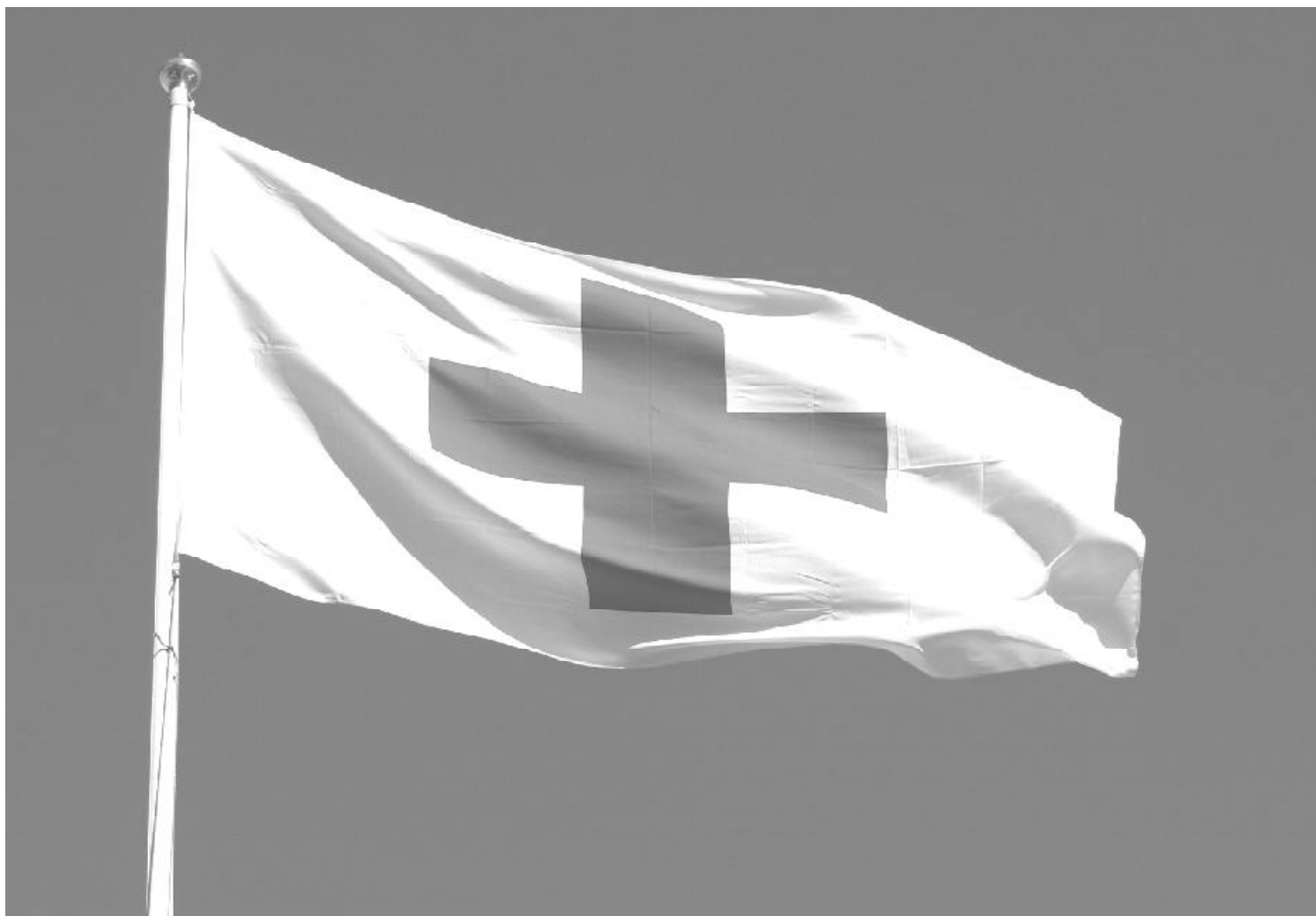
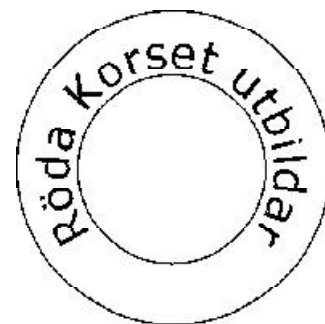

DET HÄR ÄR RÖDA KORSET

Rödakorseemblemet

RÖDAKORSEMBLEMET

Det röda korset är inte bara en symbol för Rödakorsrörelsen. Det är också ett internationellt erkänt skyddstecken, som skyddar civila, biståndsarbetare och sårade soldater i krigssituationer. Därför finns det också klara bestämmelser om hur och när man får använda emblemet under fredstid.

Rödakorset är ett skyddselement

Det röda korset är först och främst ett internationellt skyddstecken och en symbol för sjukvård och religiös personal under krig. Användningen som internationellt skyddstecken innebär att byggnader, fordon och personer som är märkta med det röda korset – eller den röda halvmånen – under alla omständigheter bör skyddas och respekteras, och de får inte utsättas för väpnad aktion.

I praktiken har alla stater förbundit sig att följa Genèvekonventionerna från år 1949, där det stadgas om skyddselementets internationella juridiska status. Dessa konventioner kompletteras av de olika ländernas nationella lagstiftning. I Finland regleras bruket av rödakorset i lagen om användningen av vissa internationellt skyddade beteckningar (947/1979).

Det indikativa tecknet som organisationens symbol

Utöver användningen som internationellt skyddstecken, fungerar det röda korset också som organisationens symbol, som de nationella föreningarna i olika länder, Internationella rödakorskommittén samt Rödakors- och rödahalvmånefederationen kan använda i sin verksamhet. I sådana fall använder man ett relativt litet emblem och kombinerar det med organisationens namn.

Då rödakorset används som organisationens symbol, visar det att delarna i rödakorsrörelsen fungerar i samklang med de principer som fastställts vid Rödakorsets internationella möten. Således är det röda korset också en sinnebild för humanitet, opartiskhet, neutralitet, frivillighet, enhet och universalitet.

Vem får använda rödakorsembblemet?

Enligt Genèvekonventionerna från år 1949 och tilläggsprotokollen från år 1977 har försvarsmakters sjukvårdsinrättningar under alla förhållanden, både i krig och fred, rätt att använda rödakorsembblemet som skyddstecken. Internationella Röda Korsets organisationer, samt Kommittén och Federationen, liksom de som arbetar där, har alltid rätt att använda det stora rödakorsembblemet i sitt arbete.

I fredstid har Röda Korsets nationella föreningar rätt att använda det lilla rödakorsembblemet som indikativt tecken på byggnader, vid evenemang, vid förstahjälpenjourer och i sin klädsel i allmänhet. Avsikten med det lilla indikativa rödakorsembblemet är inte att skydda krigs- och konfliktoffer, utan att markera Röda Korsets verksamhet. Då de arbetar under rödakorsembblemet, upplyser de nationella föreningarna att deras verksamhet följer rödakorsrörelsens principer. Enligt FRKs egna direktiv skall emblemet ha en diameter under 75 mm då det används i indikativt syfte. I somliga fall, som till exempel under Röda Korsets förstahjälpenjourer, kan det vara nödvändigt att använda ett något större emblem, för att det skall vara lätt att hitta fram till första hjälpen. För emblemets användning vid medelanskaffning, särskilt då man samarbetar med utomstående, innehåller rödakorsrörelsens internationella direktiv tilläggsvillkor som bör beaktas. För att kunna påvisa varifrån varorna kommer har en nationell förening rätt att med emblemet och sitt eget namn märka hjälpförsändelser som skall skickas till konfliktområden eller platser där det inträffat en naturkatastrof.

Utanför organisationsarbetet kan medlemmar i en nationell förening använda endast ett mycket litet märke, exempelvis fäst vid en nål. Enligt FRKs eget reglemente skall diametern då vara under 10 mm. Därtill kan en nationell förening ge fullmakt att använda märket till personer som inte är medlemmar, men som har deltagit i föreningens kurser eller klarat ett prov som den arrangerat (t.ex. förstahjälpenutbildare).

Det interna bruket av emblemet definieras ytterligare anvisningar godkända av Finlands Röda Kors centralstyrelse i den egna arbetsordningen och i de grafiska föreskrifterna.

Allt övrigt bruk av rödakorsembblemet som indikativt tecken kräver tillstånd. Social- och hälsoministeriet kan under fredstid med Finlands Röda Kors medgivande bevilja sjukhus och sjuktransportfordon som ger kostnadsfri hjälp rätt att använda rödakorsembblemet. Det är inte tillåtet att exempelvis använda Röda Korsets emblem i reklam, på leksaker, medicinförpackningar eller i samband med andra förstahjälpenjourer än Röda Korsets egna. Europeiska Unionen har i ett direktiv gett första hjälpen ett kännetecken som består av ett vitt kors på grön botten.

Under en väpnad konflikt är utöver försvarsmakternas sjukvårdsinrättningar, också sjukvårdspersonal, fordon och sjukhus som har myndigheternas fullmakt och är civilt ledda, berättigade att använda rödakorsembblemet som skyddstecken. En nationell förening inom Röda Korset kan använda sitt emblem som skyddstecken endast med myndigheternas samtycke och under deras övervakning. Rödakorsembblemet kan sålunda användas som skyddstecken av sådan sjukvårdspersonal som tillhör en nationell förening inom Röda Korset, och som är godkänd och befullmäktigad av myndigheterna.

Andra av staten godkända biståndsorganisationer kan på samma premisser som Röda Korsets nationella föreningar använda rödakorsemblemet som skyddstecken under konflikter.

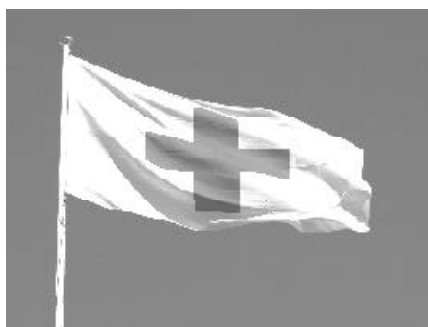
Under en konflikt har en nationell förening inom Röda Korset rätt att i sitt arbete fortsätta att använda emblemet indikativt för att markera organisationens verksamhet. Härvid måste man dock göra en klar skillnad mellan indikativ användning och bruk av emblemet som skyddstecken; märket skall vara rätt litet och man skall undvika att sätta det på en armbindel eller på ett yttertak.

Röda Korsets flagga

Organisationen har rätt att under fredstid använda Röda Korsets olika flaggor av stort format och andra kännetecken vid festligheter, processioner, medelsanskaffningskampanjer etc., alltså i situationer då det inte kan ske missförstånd. Vid avdelningars tillställningar kan flaggning ge ökad synlighet och vara stämningsskapande.

Rödakorsflaggan kan användas utanför en festplats (ensam, som fanborg eller längs med gatan), en evenemangs-, kurs- eller seminarieplats och FRKs verksamhetsställe. Inomhus kan flaggan (av stort format) användas vid festtillställning antingen hängande på väggen eller i flaggstång. Flaggan hissas och halas alltid på ett värdigt sätt.

Rödakorsflaggan kan också användas tillsammans med Finlands flagga som då alltid placeras till vänster från betraktaren sett. Flaggorna bör vara av samma storlek. En Finlands flagga räcker, rödakorsflaggor kan det finnas fler av. Flaggar man samtidigt med Röda Halvmånens flagga, placeras rödakorsflaggan i den vänstra flaggstången från betraktaren sett.

Det är förbjudet att missbruka det röda korset.

Det är förbjudet att använda rödakorsemblemet på ett sätt som strider mot Genèvekonventionerna. Utom rent missbruk, betraktas också bruk av ett märke som påminner om rödakorsemblemet som ett brott mot konventionen. Detta med anledning av att sådan användning innebär risk för missförstånd. Förbudet gäller såväl privatpersoner som övriga organisationer, företag och myndigheter. Enligt Finlands lag kan man dömas till böter eller högst sex års fängelse för att under fredstid inom affärsverksamhet eller på annat sätt olovligt ha använt rödakorsemblemet eller ett märke som påminner om det.

Missbruk av emblemet under krigsoperation är under krigstid en straffbar krigsförbrytelse. Enligt Finlands strafflag kan man för missbruk av emblemet under krigsoperation, beroende på brottets art och på hur grovt det är, dömas till böter eller högst 12 års fängelse.

Staten svarar för övervakningen av hur emblemet används. Alla stater som godkänt Genèvekonventionerna är skyldiga att övervaka att de föreskrifter som gäller röda kors emblemet följs och att konventionernas bestämmelser åtlids.

Staten har alltså huvudansvaret, men därutöver bistår FRK vid övervakningen av emblemet; informerar om riktig användning och rättar till missförstånd som rör bruket av emblemet. Enligt instruktionen har FRKs distrikts- och avdelningsstyrelser för sin del till uppgift att inom sina områden övervaka att emblemet inte brukas på ett sätt som strider mot stadgandena. FRKs distrikt och avdelningar bör meddela centralbyrån om missbruk som man observerat. Tillsammans kan vi då överväga hur man bäst kan ingripa och vem som skall göra det. I fall av felaktig användning som alldeles uppenbart beror på okunskap och som skett i liten skala kan avdelningen/distriktet som upptäcker missbruket själv uppmärksamgöra vederbörande om felet.

Otillåtet bruk av emblemet är såtillvida bekymmersamt, att det försvagar dess ställning som skyddstecken. Då respekten för rödakorsemblemet bevaras i fredstid, stärks det skydd som det ger under konflikter: Det röda korset skyddar patienter och vårdpersonal, och utgör det enda skyddet för biståndsorganisationens arbetare och enheter.

Varför finns det både ett rött kors och en röd halvmåne?

Idén till Röda Korset föddes år 1859 i Solferino i Italien. Den schweiziske affärsmannen Henry Dunant fick där se resultatet av ett slag mellan österrikiska och franska trupper: bortåt 40 000 man låg döda eller sårade på slagfältet. Dunant tog sig för att hjälpa sårade. År 1862 gav han ut boken 'Ett minne från Solferino', där han föreslog (1) att man skulle grunda en internationell organisation för att också i fredstid hjälpa människor som sårats i krig och (2) att man skulle ingå ett internationellt avtal om skydd för sårade och för den personal som tar hand om dem.

I Genève grundades år 1863 en kommitté med uppgift att förverkliga Dunants idéer. Man anser att det var då Internationella rödakorskommittén föddes. Redan samma år sammankallade kommittén sakkunniga från 16 länder. De föreslog bl.a. att sjukvården skulle få en gemensam, av alla erkänd och lätt igenkänd symbol, ett rött kors på vit botten. Valet motiverades bl.a. med att man på det sättet ville hedra kommitténs och konferensens hemland Schweiz.

På kommitténs initiativ inbjöd den schweiziska regeringen till en diplomatkonferens, där representanter för 12 länder godkände den första Genèvekonventionen. Där tillerkändes sjukvården neutralitet och skydd, och sårade rätt till vård. Det fastställdes att rödakors-embblemet skulle vara sjukvårdens skyddstecken inom stridskrafterna. Senare, år 1929 då det bekräftades att rödakorsembblemet var ett gemensamt skyddstecken, fattade man också beslut om rätten att använda rödahalvmåneembblemet.

I Genèvekonventionerna från år 1949, som betraktas som grunden för humanitär rätt, nämns båda, det röda korset och den röda halvmånen, och samtidigt utesluts allt bruk av andra märken som internationellt skyddstecken. Det enda undantaget är ettärke med ett lejon och en sol i rött, som nämns i konventionen och som användes i Persien vid den tid då konventionerna utformades. År 1980 avstod Iran från dettaärke.

Det röda korset och den röda halvmånen är de officiella emblemerna för Röda Korsets och Röda Halvmånens rörelse. En nationell förening kan ha bara ettärke som emblem, antingen det röda korset eller den röda halvmånen. Halvmånen används närmast av nationella föreningar som verkar i länder där majoriteten av befolkningen är muslimsk. Trostillhörigheten är ändå inte avgörande för vilket av emblemerna en nationell förening får använda: För att ta några exempel, så är 70 % av Libanons befolkning muslimer, i Indonesien är nästan 90 % muslimer, i Sri Lanka är 70 % buddhister, och i alla dessa länder fungerar en nationell rödakorsförening.

Utgående från Genèvekonventionen har rödakorsembblemet och rödahalvmåneembblemet samma internationella status. Därför gäller det som här sägs om det röda korset och dess användning också användningen av den röda halvmånen.

Emblemets utformning

Då embblemet används som skyddstecken, är det av yttersta vikt att märket överallt är lätt att känna igen och upptäcka. Skyddstecknet skall ha den ursprungliga formen, vilket betyder att man inte får lägga någonting till korset, halvmånen eller den vita botten. Korset bör bestå av två korslagda delar, en vertikal och en horisontell. Formen på halvmånen är inte definierad, inte heller hur den bör vara vänd. Korset eller halvmånen får inte gå ut i kanten på flaggan eller det vita fältet. Då embblemet används som skyddstecken är den röda färgens nyans inte definierad. Botten skall alltid vara vit. I samband med skyddstecknet används ingen text.

I Genèvekonventionernas första tilläggsprotokoll av år 1977 definieras dessutom olika frivilliga sätt att signalera rätten till skydd, som t.ex. med ljussignaler, radiosignaler och genom elektronisk identifiering. Om natten eller vid dålig sikt kan emblemet belysas.

Då rödakorsembblemet används som indikativt tecken, kan man i enlighet med det internationella reglementet kombinera det med den nationella föreningens namn eller namnförkortning. Det får under inga omständigheter finnas text på själva korset eller halvmånen, och dessa skall alltid dominera märket.

I vissa fall, som t.ex. vid Röda Korsets förstahjälpenjour, kan det vara nödvändigt att använda ett något större märke, för att det skall vara lätt att hitta fram till första hjälpen. Det internationella reglementet ger en viss rörelsefrihet visavi användningen av emblemet då det gäller publika evenemang, och material som presenterar verksamheten (som filmer, publikationer, medaljer och belöningar). Man bör dock alltid se till att emblemets användning är förenlig med landets lagstiftning och att den inte strider mot emblemets status. Man skall t.ex. inte gå in för en friare utformning på brevpapper eller märken som är uppsatta på väggar. De är nämligen exempel på användning i indikativt syfte, då det är av central betydelse att märket är regelrätt utformat.

I en instruktion godkänd av centralstyrelsen, i sin egen arbetsordning och i de grafiska föreskrifterna definierar Finlands Röda Kors reglerna för indikativ användning av emblemet. Här finns t.ex. noggranna föreskrifter för hur stort emblemet skall vara då det används i organisationsarbetet, på FRKs byggnader eller FRKs bilar, samt om hur emblemet får användas på tryckalster och vid medelanskaffning. Om det i verksamheten uppstår frågor som berör den tillåtna användningen av emblemet kan man be informationsteamet på centralbyrån om råd.

Nytt skyddstecken på kommande?

Särskilt under år 2000 aktualiserades ett förslag om att ett tredje skyddstecken eventuellt skulle tas i bruk vid sidan av rödakors- eller rödahalvmåneemblemet.

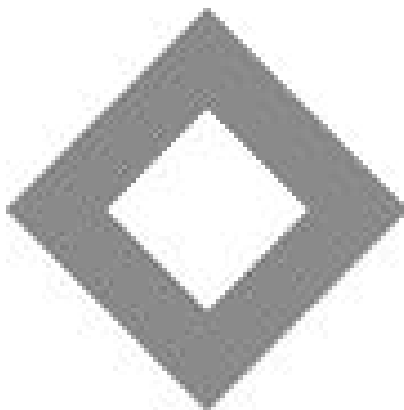
Under de senaste decennierna har bruket av skyddstecknet delvis blivit problematiskt. Det röda korset och den röda halvmånen har i vissa fall upplevts som religiösa symboler, vilket har medfört risker vid användningen. Dessutom har Israel redan länge givit uttryck för en önskan om att få använda en röd davidsstjärna. Sedan år 1930 har föreningen Magen David Adom fungerat i Israel. Eftersom rödakorsrörelsen inte kan godkänna en förening som använder en symbol som strider mot Genèvekonventionerna, är denna förening inte en del av rödakorsrörelsen. Trots det har rödakorsrörelsen haft ett intimt och bestående praktiskt samarbete med Magen David Adom.

Enligt det senaste förslaget kunde det nya skyddstecknet vara en röd romb som står på sin spets på en vit botten, och som inuti sig har en mindre vit romb som är vänd på samma sätt.

Utöver användningen som skyddstecken, skulle emblemet användas i indikativt syfte av de nationella föreningarna. Enligt ändringsförslaget kunde det indikativa tecknet, korset, halvmånen, davidsstjärnan eller en kombination av korset och halvmånen infattas i romben. I praktiken utesluter förslaget övriga variationer och tecken.

Frågan om att ta i bruk ett tredje skyddstecken kan endast fattas vid en mellanstatlig diplomatkonferens. Därefter kan Internationella rödakorskongressen göra de nödvändiga ändringarna i rödakorsrörelsens regler.

Rödakorsembblemet torde förbli gemensamt för 147 nationella föreningar, och rödahalvmåneemblemet för 30 nationella föreningar. De förblir sannolikt också de allmänt använda skyddstecknen inom militärsjukvården i berörda länder. Finlands Röda Kors kommer också i fortsättningen att vara Finlands Röda Kors. Om en stat vill kan den dock själv besluta om att ta det nya emblemet i bruk. Avsikten med det nya neutrala emblemet är att göra det möjligt för nya länder att komma med i kretsen kring Genèvekonventionerna från år 1949, och att stöda mångnationell verksamhet. Kommittén och Rörelsen har uttryckt sin beredskap att använda det nya tredje skyddstecknet då de verkar inom konfliktområden, där bruk av rödakors- eller rödahalvmåneemblemet kunde innebära en risk för verksamheten och för de anställda.

Stadgehandlingar

Genèvekonventionerna, och tilläggsprotokollen från 1977

Finlands Lag 947/1979

Reglemente angående användandet av emblemet, godkänt vid Internationella rödakors- och rödahalvmånekonferensen i Budapest år 1991

Instruktion för indikativ användning av Röda Korsets emblem inom organisationsverksamhet, godkänd i centralstyrelsen 25.1.1994

Lagen om FRK (2§)

FRKs arbetsordning (26§)

FRKs grafiska föreskrifter

Flagginstruktionen

Ortografi i anslutning till användningen av emblemet

Röda Korset – då man syftar på rörelsen / en nationell förening

det röda korset – då man syftar på emblemet som grafisk bild

Röda Halvmånen – då man syftar på rörelsen / en nationell förening

den röda halvmånen – då man syftar på emblemet som grafisk bild

Rödakors- och rödahalvmånefederationen

Internationella rödakorskommittén